

**ПЕРЕЯСЛАВ-ХМЕЛЬНИЦЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ УЧИЛИЩЕ
(1949–1953 рр.) У БІОГРАФІЇ К.Ф. ЛІЩЕНКО (ДЕРКАЧ)**

У статті на основі архівних матеріалів, введених до наукового обігу вперше, розкриваються сторінки історії Переяслав-Хмельницького педагогічного училища в 1949–1953 рр. Зокрема, характеризується педагогічний склад училища: освіта, національність, стаж роботи, навчальні плани і навантаження, заробітна плата тощо. Також іде мова про чисельність абітурієнтів, вступні іспити, умови проживання, навчальний процес, забезпеченість підручниками, матеріально-технічну базу. Відображено діяльність бібліотеки навчального закладу, наявність періодики, видача книг по абонементу та читальні.

Акцентується увага на викладанні історичних дисциплін, успішності по них, діяльності історичного гуртка.

На прикладі біографії викладача історичних дисциплін К.Ф. Ліщенко (Деркач) та інших педагогів-гуманітаріїв відображено, як тогочасна інтелігенція потрапила в лещата тоталітарної ідеології, переслідувалась власна ініціатива, творчий підхід до навчального процесу, насаджувалось вивчення «геніальних праць Леніна-Сталіна». Подаються важливі віхи біографії К.Ф. Ліщенко.

В основу статті покладені загальнонаукові принципи історичної достовірності, комплексності, системності, об'єктивності, біографічний, надання пріоритетності документам, які дають можливість проаналізувати діяльність Переяслав-Хмельницького педагогічного училища в 1949–1953 рр. та його викладача К.Ф. Ліщенко (Деркач).

Ключові слова: *К.Ф. Ліщенко (Деркач), Переяслав-Хмельницьке педагогічне училище, викладач, педагог, навчальний процес, історичні дисципліни, бібліотека, історичний гурток.*

В умовах сьогодення входження України у європейський і світовий освітній простір потребує реформування змісту освіти в контексті її відповідності сучасним потребам. Насамперед, важливого значення набуває середня освіта, як центральна складова освітньої системи будь-якої країни. Вона також виступає основою для успішного розвитку наступних рівнів освіти та самоосвіти протягом усього життя. 5 вересня 2017 р. Верховна Рада України прийняла закон «Про освіту». Уряд схвалив Концепцію реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» до 2029 р. Акцент робиться на підготовці педагогічних кадрів, які зможуть працювати з дітьми за новим Державним стандартом освіти. Адже «Нова українська школа» – це передусім учителі. Йдеться не просто про те, щоби дати низку нових навичок, але й сформувати нові звички і, головне, багато у чому змінити світогляд. Основне питання – знову ж таки – у якості самого процесу підготовки кадрів, які б змогли на місцях утілювати в життя реформаторські ідеї.

Протягом багатьох років спостерігається деградація української освіти. Педагогічні спеціальності навчальних закладів не користуються популярністю в абітурієнтів. На сьогоднішній день чимало шкіл не укомплектовані вчителями, або ж вони змушені викладати декілька предметів. Втрачено престижність професії вчителя. Зміст освіти відстав від потреб сучасних суспільства й економіки.

Нинішнє становище вітчизняної освіти потребує звернення до традицій попередніх років, вивчення питань минушини, щоб зрозуміти причини укорінення тих стереотипів і негативів, які перешкоджають реформуванню освітніх навчальних закладів.

Повністю погоджуємося з твердженням вітчизняних науковців, що «регіональна проблематика з історії освіти на сьогодні досить часто залишається поза дослідницькою увагою у зв'язку з певною віддаленістю регіонів від столиці, пріоритетом загальнодержавної тематики у наукових розробках, внаслідок чого майже кожен регіональний аспект історії розвитку освітньої галузі є малодослідженим» [1, с. 66].

Все більшого поширення набуває мікроісторичний підхід у вивченні актуальних питань історії України. Дослідження біографій окремих персоналій певного історичного періоду, місцевості, які мають спільні риси, дає змогу ґрунтовно й комплексно з'ясувати актуальні питання регіоналістики, персоніфікувати її окремі сторінки історії. Важливим також є вивчення впливу суспільно-політичного й соціально-економічного життя, ідеології, соціальних груп на життя особистості та відтворення «живої історії» повоєнної України.

У контексті зазначеного, через вперше введені до наукового обігу архівні матеріали, розкривається один з періодів історії Переяслав-Хмельницького педагогічного училища 1949–1953 рр. крізь призму діяльності його викладачів, зокрема, К.Ф. Ліщенко (Деркач).

Сучасна українська історіографія проблеми, що досліджується, представлена науковою розвідкою І. Демуз [1], короткими згадками в публікації С. Чернецької [6] та історії ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» [5]. В основу статті покладені матеріали фондів Переяслав-Хмельницького міського архіву та Державного архіву Чернівецької області.

Ліщенко Катерина Федорівна (дівоче прізвище Деркач) народилася 21 вересня 1927 р. у м. Бориспіль Київської обл. До Другої світової війни навчалась у місцевій середній школі. Пережила лихоліття війни на окупованій нацистськими загарбниками території. У вересні 1944 р. вступила на історичний факультет Київського державного університету ім. Т.Г. Шевченка, який закінчила в червні 1949 р. Отримала направлення на роботу в Переяслав-Хмельницьке педагогічне училище, де працювала викладачем до літа 1953 р.

Викладач Переяслав-Хмельницького педагогічного училища К.Ф. Деркач. 1949 р.

У цей час тут була потреба у викладачах «Історії ВКП(б)», історії СРСР і нової історії. На початок 1949–1950 н. р. в училищі працювало 25 педагогів, із них 3 мали диплом університету, 9 – педагогічного інституту, 1 – учительського інституту, 3 – Інституту народної освіти, 2 – музично-драматичного інституту, 1 – інституту іноземних мов, 1 – навчався на 4 курсі педагогічного інституту, 1 – на 3 курсі музично-драматичного інституту, 1 – закінчив механічний технікум, 1 – художню школу, 1 – деревообробну школу, 1 – середню школу [4, од. зб. 16, арк. 28]. Педагогічний стаж більшості викладачів становив від 15 до 36 років. Тижневе навантаження було в межах 20–48 год. Відповідно заробітна плата складала 415–1344 крб. на місяць [4, од. зб. 16, арк. 28].

З матеріалів Переяслав-Хмельницького міського архіву дізнаємось, що в 1949 р. до училища надійшло 122 заяви від абітурієнтів. Було зараховано 5 відмінників і 62 особи за результатами екзаменів [4, од. зб. 16, арк. 5]. Решта отримали незадовільні оцінки з української мови, російської мови, математики, конституції. Слухачі перших курсів винаймали на квартири (кутки), оскільки всі місця в гуртожитку були зайняті старшокурсниками [4, од. зб. 16, арк. 5]. Навчання проводилося у щойно відремонтованому навчальному корпусі: в першу зміну навчались I і IV курси (191 слухач), у другу зміну – II і III курси (180 слухачів) [4, од. зб. 16, арк. 5].

Із приходом на роботу К.Ф. Деркач, в училищі значно поліпшилось викладання історичних дисциплін, підвищилась успішність слухачів (на кінець I півріччя вона становила 97,2% проти 51,6% у попередній рік) [4, од. зб. 28, арк. 175]. Перебудував і активізував роботу історичний гурток, яким керувала Катерина Федорівна.

На 1950–1951 н. р. училище відчувало гостру потребу підручників з української літератури (на 30%) (ті, що були, не відповідали програмі педучилища), хімії (на 42%), логіки (на 15%), нової історії (на 10%), зовсім відсутні підручники з історії України, методики української мови [4, од. зб. 20, арк. 3].

Бібліотека училища в 1950 р. передплатила газет – 18 назв, журналів – 32 назви на суму 2246 крб. 80 коп. [4, од. зб. 20, арк. 11]. За цей рік бібліотекою було охоплено 435 читачів (слухачів, учителів, службовців, курсантів). Відвідування було – 20974 особи, з них по абонементу – 5922 та по читальні – 15052. Видано книг по абонементу – 8645, по читальні – 25182, разом – 33827 та по читальні газет – 440. Всього видач – 34267 [4, од. зб. 20, арк. 11].

Оскільки училище опалювалося торфом, то до початку навчального року його було заготовлено 61 тонну (61% річної потреби) [4, од. зб. 20, арк. 3].

На кінець 1950–1951 н. р. штат училища складався з 26 викладачів, 3 лаборантів і 1 викладача-інструктора (викладача музики (фортепіано). З них 21 мали вищу освіту, 1 – не закінчену середню, 4 – середню. За партійним складом: 6 – члени ВКП (б), 2 – члени ЛКСМУ, 18 – безпартійні. За національністю: українці – 21, росіяни – 3, євреї – 1, поляки – 1. Стаж роботи: до 5 років – 6, 5–10 років – 3, 11–25 років – 8, понад 25 років – 9 осіб [4, од. зб. 20, арк. 4]. Лаборанти мали середню освіту, викладач-інструктор – нижчу спеціальну.

Щодо навчального плану училища, то на історію СРСР виділялося на I курсі 110 год., II – 72 год., III – 72 год., нову історію – на II курсі – 72 год., III – 38 год., методику історії – III курс – 36 год., історію ВКП (б) – IV курс – 92 год. [4, од. зб. 20, арк. 9]. Всі ці дисципліни викладала К.Ф. Деркач. У щорічних звітах дирекції училища відзначався високий теоретико-методологічний та ідейно-науковий рівень їх викладання [4, од. зб. 20, арк. 69–71]. Педагог фігурує й серед списку «кращих курсових керівників» [4, од. зб. 28, арк. 20].

Додамо, що в контексті тогочасної русифікаторської політики на вивчення російської мови в училищі відводилось на I курсі – 108 год., II – 93 год., III і IV – по 72 год., методики російської мови – на III і IV курсах – по 52 год., російської літератури – на I, II, III курсах – по 72 год., IV курсі – 78 год. На військове навчання на I–IV курсах – по 36 год., конституції – на IV курсі – 54 год. [4, од. зб. 20, арк. 8–9].

У звіті Переяслав-Хмельницького педучилища за 1951–1952 н. р. подається інформація про те, що викладач історії І.І. Набока, викладач природознавства У.М. Спасенко «недостатньо працюють над підвищенням свого ідейно-політичного рівня», «недостатньо керуються постановами партії і Радянського уряду», «поверхово знають окремі теми з «Короткого курсу історії ВКП (б)», «не консультують окремі групи робітників підприємств міста, які вивчали самостійно історію ВКП (б)» та ін. Вони по «діловій якості і з інших мотивів не відповідають вимогам педучилища і підлягають заміні» [4, од. зб. 28, арк. 4].

Знаходимо й інші «критичні» зауваження щодо роботи всіх викладачів суспільних дисциплін. Так, у жовтні 1951 р., після завершення роботи в училищі комісії Київського обкому КП(б)У, була прийнята постанова «Про перебудову викладання суспільних наук в Переяслав-Хмельницькому педучилищі». Комісія наголосила, що педагоги «недостатньо використовують в навчальному процесі геніальні праці Й.В. Сталіна «Марксизм і національне питання», «Марксизм і питання мовознавства»; слабо «викривається реакційна роль Ватикану, не чіткий показ впливу російської культури на монголо-татарську культуру в період монголо-татарського поневолення» [4, од. зб. 28, арк. 172]. Вказувалось і на інші недоліки: «Виклад матеріалу на деяких уроках являвся безстрастним, не носив гостро політичного, войовничого характеру, спрямованого проти американо-англійського імперіалізму, проти ворожих течій суспільного життя, науки (глибоко не розкривалась суть буржуазного демократизму на уроках конституції, не показана реакційна роль Ватикану на різних етапах історії в зв'язку з проходженням деяких тем з історії СРСР і нової історії, допускалась ідеалізація Наполеона на уроках нової історії, Хмельницького на уроках історії УРСР, недостатня паралель наводилась між зрадою вождів II Інтернаціоналу і зрадою сучасних правих соціалістів, не показано нашої точки зору на те чи інше історичне явище в світлі останніх вказівок партії з ідеологічних питань, недостатньо показувалась спорідненість між українською та російською мовою, недостатньо використовувалося вчення т. Сталіна про мову і т. п.» [4, од. зб. 28, арк. 172]. І далі: «...ці викладачі глибоко не усвідомили постанов партії по ідеологічних питаннях» [4, од. зб. 28, арк. 173].

«Критичні» зауваження комісії обкому партії були обговорені на партзборах училища, на засіданні педагогічної ради. Розроблені заходи по поліпшенню роботи педагогів: «Всі викладачі зараз працюють над підвищенням ідейно-теоретичного і фахового рівня за індивідуальним планом. В цих планах чітко визначені для самостійного опрацювання глави з «Короткого курсу історії ВКП (б)», першоджерела до цих глав, допоміжна література з курсу історії партії. Всі викладачі відвідують лекторій при райпарткабінеті по вивченню історичного матеріалізму. Для викладачів прочитані за цей час доповіді на тему: «Підсумки дискусії про періодизацію історії СРСР», «СРСР – оплот миру і демократії в усьому світі», «Буржуазний космополітизм – ідеологія реакційної американсько-англійської буржуазії», «Й. В. Сталін – вчитель, друг, вождь трудящих всього світу», «Сталінська Конституція – найдемократичніша Конституція в світі» та ін.» [4, од. зб. 28, арк. 174].

У Переяслав-Хмельницькому міському архіві нами віднайдені й матеріали, що стосуються інших «негативних сторін діяльності» викладачів історичного циклу дисциплін. Ці документи свідчать про те, що ціленаправлено готувалось підґрунтя для звільнення педагогів-істориків, котрим закидали звинувачення в тому, що вони «не втягували в гурткову роботу слухачів молодших курсів, які б могли успішно працювати в них. Гурткову роботу треба розгортати після 7-ої години вечора. Виховну роботу слід провадити не зразу після уроків, а в позакласний час, увечері» [4, од. зб. 6, арк. 191]. На засіданнях педагогічної ради училища неодноразово наголошувалось на «недоліках ідеологічної роботи з слухачами гуртків у позаурочний час» [4, од. зб. 18, арк. 5] та нехтуванні в «політмасовій роботі тематикою на антирелігійні теми» [4, од. зб. 18, арк. 10].

Педрада училища своїм рішенням зобов'язувала викладачів-гуманітаріїв «активізувати роботу за спеціально складеними індивідуальними планами по вивченню історії партії та першоджерел. Опрацьований вдома матеріал два рази на тиждень обговорювати на семінарських заняттях, перевіряти парторганізацією та МК профспілки, дирекцією» [4, од. зб. 20, арк. 5]. Далі наголошувалось, що у центрі роботи повинні бути головні теми: «Й.В. Сталін – організатор і натхненник побудови комунізму», «Боротьба з пережитками капіталізму в свідомості людей у період переходу від соціалізму до

комунізму», «Праці Й.В. Сталіна з питань мовознавства та практичне здійснення їх в педучилищі» тощо [4, од. зб. 20, арк. 5].

Нагадали викладачам-історикам і те, що вони не відвідують мовно-літературний кабінет училища, бо немає записів у журналі обліку. А, отже, вони не хочуть бачити «устатковані портрети радянських письменників, почитати твори російської класичної і сучасної літератури, ознайомитись з літературними монтажами та таблицями» [4, од. зб. 20, арк. 12].

На одному із засідань педагогічної ради училища наголошувалось, що викладачі історії «т.т. Деркач і Набока в своїй роботі повинні сконцентруватись на геніальних працях Й.В. Сталіна, як видатний вклад в скарбницю марксизму-ленінізму, які повинні служити для викладачів історії провідною лінією у вивченні розділів програми. Викладачі історії повинні активно і свідомо боротися за велику справу Леніна-Сталіна, за соціалізм і комунізм» [4, од. зб. 20, арк. 69–70].

За 1951–1952 н. р. маємо дані щодо підсумків державного іспиту з історії ВКП (б) в училищі (цей предмет викладала К.Ф. Деркач, хоча її прізвища ніде в тексті не зустрічаємо). Так ось, з 82 осіб одержали «5» – 30, «4» – 33, «3» – 19. Майже 80% осіб отримали «5» і «4» [4, од. зб. 28, арк. 67]. Не дивлячись на добрі підсумки іспиту, у рішенні державної екзаменаційної комісії стверджується, що «наявність задовільних оцінок свідчить про суттєві недоліки у викладанні історії ВКП (б), які потрібно терміново виправити. Потрібно більшу увагу звернути на подачу матеріалів IV-го розділу короткого курсу історії ВКП (б), збільшити кількість годин на викладання цього курсу, збільшити розробки окремих праць класиків марксизму-ленінізму, придбати альбом з історії ВКП (б)» [4, од. зб. 28, арк. 70].

У протоколах педрад училища за 1952 р. згадується й робота історичного гуртка (прізвище його керівника К.Ф. Деркач відсутнє). Серед популярних тем доповідей називаються: «Історія м. Переяслава», «Визвольна війна українського народу 1648–1654 рр.», «Приєднання України до Росії та історичне значення цієї події», «Велика дружба українського народу з братнім великим російським народом» та ін. [4, од. зб. 28, арк. 163].

За першу половину 1953 р. у архівних документах відомості про К.Ф. Деркач відсутні. Вона звільнилася з роботи. Катерині Федорівні постійно нагадували про «віхи біографії» її батька. Швидше за все, це і послужило причиною звільнення педагога. Так завершився Переяславський період біографії викладача К.Ф. Деркач.

Невдовзі Катерина Федорівна переїхала до Чернівців, вийшла заміж за Миколу Опанасовича Ліщенка, учасника Другої світової війни, інваліда другої групи, який за проявлені мужність і героїзм отримав 12 нагород, серед яких орден Слави III ступеня [3]. Він успішно захистить кандидатську дисертацію. Пройде шлях від викладача до завідувача кафедри історії СРСР і УРСР, декана історичного факультету Чернівецького держуніверситету.

Катерина Федорівна (тепер уже Ліщенко) в 1953–1956 рр. працювала лаборантом однієї з кафедр Чернівецького держуніверситету. В 1957–1969 рр. вона – викладач, старший викладач кафедри історії КПРС. З 12 серпня 1969 р. – доцент цієї ж кафедри.

23 липня 1966 р. Катерина Федорівна захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук з проблем формування суспільних відносин на селі (наук. керівник – проф. Міневич).

Коло наукових інтересів К.Ф. Ліщенко – це розвиток культури на Буковині в 1940–1941 рр., особливості сільськогосподарського виробництва та поширення досвіду його передовиків у краї (1954–1970 рр.), історія профспілок Чернівецької області повоєнного періоду, підготовка кадрів сільських і селищних Рад депутатів трудящих (1959–1970 рр.) та ін.

Катерина Федорівна автор близько 50 наукових праць, серед них: «Культурно-технічний рівень колгоспного селянства Чернівецької області» (1963), «Создание и укрепление Черновицкой областной организации ЛКСМ Украины (1940–1941 гг.)» (1984), «Культурне будівництво на Радянській Буковині (1940–1941 рр.)» (1990) тощо. Вона співавтор видань: «Історія міст і сіл Української РСР. Чернівецька область» (1969), «Минуле і сучасне Північної Буковини» (1972). Залишилися у рукописах дві монографії К.Ф. Ліщенко: «Участь жінок у соціалістичних перетвореннях на Буковині» (1967) та «Залучення жінок західних областей Української РСР до соціалістичного будівництва» (1968). Катерина Федорівна взяла участь у понад 20-ти науково-практичних конференціях різних рівнів, у т. ч. виступила з фундаментальними доповідями на республіканських конференціях в Інституті історії АН УРСР (1966), у Київському державному університеті ім. Т.Г. Шевченка (1967) та ін. [2, арк. 9, 24, 44, 48, 75].

Сім'я Ліщентів мала сина Олександра, офіцера радянської армії, який передчасно пішов із життя.

Померла Катерина Федорівна 18 грудня 1995 р. Похована вона в Чернівцях на Центральному цвинтарі.

Отже, історія Переяслав-Хмельницького педагогічного училища 1949–1953 рр. є класичним прикладом діяльності освітніх закладів повоєнного періоду. З одного боку, воно відіграло важливу роль у підготовці педагогічних кадрів, стало регіональним осередком освіти та культури, тут трудилися висококваліфіковані викладачі-педагоги. З іншого, його діяльність проходила в умовах тоталітаризму, коли відбувалася маргіналізація суспільства, знищувались традиційні для України морально-етичні та духовні цінності, утвердилася радянська (комуністична) система ціннісних орієнтирів, формувалася психологія нетерпимості, зневаги, взаємної недовіри, демотивація, продовжувався пошук «ворогів народу», нагадування дітям про їхніх «неблагонадійних батьків» тощо. На сьогодні ще мало з'ясована освітня складова соціокультурних трансформацій, що відкриває широкі можливості для дослідників.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Демуз І. Організація навчально-виховної роботи у Переяслав-Хмельницькому педагогічному училищі (1944–1987 роки) // Рідна школа. 2010. № 12. С. 66–69.
2. Державний архів Чернівецької області. Ф. Р-82. Чернівецький державний університет. Ос. спр. 361.
3. Ліщенко Микола Опанасович // Університетський вісник. 2001. Грудень. № 9.
4. Переяслав-Хмельницький міський архів. Ф. 18. Оп. 1.
5. Переяслав-Хмельницький педагогічний університет імені Григорія Сковороди. Імена славних сучасників / Авт.-упор.: Н. Струк, О. Матвійчук; ред. П. Кириченко. Київ: Світ успіху, 2006. 208 с.
6. Чернецька С. Історія розвитку освіти Переяславщини в експозиції музею освіти та історії Переяслав-Хмельницького педагогічного університету // Переяславський літопис. 2013. Вип. 4. С. 30–34.

REFERENCES

1. Demuz I. *Orhanizatsiia navchalno-vykhovnoi roboty u Pereiaslav-Khmelnytskomu pedahohichnomu uchylyshchi (1944–1987 roky)* [Organization of educational and training work in the Pereyaslav-Khmelnytskyi Pedagogical College (1944–1987)] // Native school. 2010. No. 12. P. 66–69.
2. *Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoï oblasti* [State archive of the Chernivtsi region]. F. R-82. Chernivtsi State University. Personal file 361.
3. Lishchenko Mykola Opanasovych // *Universytetskyi visnyk* [University Journal]. 2001. December. No. 9.
4. *Pereiaslav-Khmelnytskyi miskyi arkhiv* [Pereyaslav-Khmelnytsky city archive]. F. 18. Description 1.

5. *Pereiaslav-Khmelnytskyi pedahohichnyi universytet imeni Hryhoriia Skovorody. Imena slavykh suchasnykiv* [Hryhoriy Skovoroda Pedagogical University of Pereiaslav-Khmelnytsky. Names of glorious contemporaries] / Authorship: N. Struk, O. Matviychuk; editor P. Kirichenko. Kyiv: The World of Success, 2006. 208 p.

6. Chernetska S. *Istoriia rozvytku osvity Pereiaslavshchyny v ekspozitsii muzeiu osvity ta istorii Pereiaslav-Khmelnytskoho pedahohichnoho universytetu* [History of the development of Pereiaslav region in the exposition of the Museum of Education and History of Pereiaslav-Khmelnytsky Pedagogical University] // Chronicle of Pereiaslav. 2013. Issue 4. P. 30–34.

Kotsur H. Pereiaslav-Khmelnytskyi pedagogical college (1949–1953) in the biography of K.F. Lishchenko (Derkach).

In the article are revealed the pages of the history of Pereiaslav-Khmelnytskyi pedagogical college in 1949–1953 on the basis of archival materials introduced for scientific research for the first time. In particular, the pedagogical composition of the school is characterized as education, nationality, work experience, curricula and load, wages, etc. Also, we are talking about the number of entrants, entrance exams, living conditions, educational process, the availability of textbooks, material and technical basis. There are shown the activity of the library of the educational institution, the availability of periodicals, the issue of books by subscription and reading rooms.

The focus is on the teaching of historical disciplines, the success on them, the activities of the historical circle.

On the example of the biography of the teacher of historical disciplines K. Lishchenko (Derkach) and other humanitarian educators there was reflected how the intelligentsia was hit by a totalitarian ideology, followed by its own initiative, a creative approach to the educational process, and the study of «Lenin-Stalin's ingenious works». The important milestones of K.F. Lishchenko's biography are presented.

The article is based on the general scientific principles of historical authenticity, complexity, systemicity, objectivity, biographical, giving priority to documents, that make it possible to analyze the activity of the Pereiaslav-Khmelnytskyi Pedagogical College in 1949–1953 and its teacher K.F. Lishchenko (Derkach).

Key words: *K.F. Lishchenko (Derkach), Pereiaslav-Khmelnytskyi pedagogical college, teacher, pedagog, educational process, historical disciplines, library, historical circle.*

Одержано 12.03.2018.